

וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ופירש"י מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן. ובמס' סנהדרין (דף לו.) אמר רבי זירא אל תקרי בגדיו אלא בגודיו, ולכאורה צריך ביאור מאחר שדרש רש"י וירח את ריח בגדיו שנכנס עמו ריח גן עדן, איך דרשו חז"ל שהכוונה הוא על אלו שבגדו וחסאו נגד הבוכ"ע, והלא הוא תרתי דסתרי, דאם הוא ריח בגודיו אין בו ריח גן עדן.

ב ולקחתם לכם ביום הראשון, איתא במדרש תנחומא (פ' אמור ס"ב) וכי ראשון הוא, והלא יום חמשה עשר הוא, ואת אמרת ביום הראשון, אלא ראשון הוא לחשבון עונותיו, וצ"ב.

ויתבאר בהקדם מה שכתב בספה"ק נועם אלימלך (באגרת הקודש הגדפס בסופו) על מה שאמרו ז"ל (ברכות לד:) במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם, ולכאורה הלא זה כמו זר נחשב שהצדיק מתחילתו שלא חטא מעולם לא יוכל לעמוד במחיצת הבעל תשובה שעבר וטנה ועשה תשובה באחרונה, ויהיה מחיצתו לפנים מהצדיק הזה, אמנם כוונת הגמרא על הצדיק העובר ה' באהבה ומדקדק על עצמו כחוט השערה, ועושה תשובה בכל רגע על כל נדוד קל של עבירה, ובמקום הצדיק הזה שהוא נקרא בעל תשובה, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, היינו צדיקים שאין מרגישים בחטא קל לעשות תשובה בכל רגע, אינם יכולים לעמוד במחיצת הצדיק שהוא בעל תשובה, עכ"ד.

וידרבו בקודש יש לומר בביאור מאמרם במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, על פי מה שכתב במסילת ישרים (פרק ג) בביאור מאמרם (עירובין יג:) נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ואיכא דאמרי ימשמש במעשיו. החילוק שבין שתי הלשונות, כי יפשפש במעשיו הוא לחקור על המעשים אולי נמצא בהם מעשים אשר לא יעשו, וכל אשר ימצא מאלה יבערם מן העולם, וימשמש במעשיו הוא החקירה במעשים הטובים עצמם, לראות אם יש בהם איזה פניה לא טובה או איזה חלק רע שיצטרך להסירו ולבערו, והרי זה כמשמש בבגד לבחון הטוב וחזק הוא או חלוש ובלוי, כן ימשמש במעשה המצוות לבחון תכונתם עד שישאר זך ונקי, עכ"ד. ולפי זה יש לפרש אומרם במקום שבעל"י תשובה עומדים שהכוונה על אלו הצדיקים העושים תשובה על המצוות ומעש"ט שלהם שנעשו שלא כהוגן, וכנודע מרב סעדיה גאון (הובא בסידורו של שבת ח"ב דרוש ג פרק ג אות ה) שהיה עושה תשובה בכל יום ויום על מעשיו הטובים של יום אתמול, כי לפי ההשגה והדעת שנתרבה אצלו בכל יום, נדמה בעיניו מעשיו של אתמול כאילו נעשו שלא כהוגן. ובמקום בעלי תשובה אלו שהם באמת צדיקים רק שעושים תשובה על מעשיהם הטובים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, היינו צדיקים גמורים שעושים רק הטוב אבל אינם בבחינה זו לעשות תשובה על מעשיהם הטובים הראשונים.

ובבחינה זו ביאר בערוגת הבשם (פ' שופטים) מאמר הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע, שבעת שהסתופף בצל קדשו של הרה"ק מהר"ם מרימנוב זי"ע בעשרת ימי תשובה, כששב הרה"ק מרימנוב מאמירת תשליך אצל הנהר פגע בהרה"ק מראפשיץ שהוא הולך עתה אל נהר, שאל הרה"ק מרימנוב את הרה"ק מראפשיץ להיכן אתה הולך, ענה אני הולך ללקט את המצוות שהשליך הרבי למצולות ים. ענינו, כי מידי שנה בשנה הוסיף הרה"ק מרימנוב מדרגה יותר גבוה, והיה אצלו כל המצוות עשה בשנה העברה בבחינת חטאים, ואצל

דברות קודש

מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ליל ב' דסוכות שנת תשס"ט לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הרה"ק מראפשיץ עדיין נחשבו למצות. וכתב בערוגת הבשם שם כי העושה תשובה בבחינה זו הוא זוכה לשכר מצוה גם בעולם הזה, כי מאחר שכל המצות עשה עד היום נחשבים בעיניו כחטאים, ועל העבירות מגיע עונש בעולם הזה, על כן גם על המצות הללו שנחשבים אצלו כחטא מגיע לו שכר בהאי עלאמ, עכ"ד.

ויתכן לומר שזהו המובחן אם האדם עושה תשובה מיראה או תשובה מאהבה, כי העושה תשובה מיראה אינו שב רק על עבירות שכידו שהוא מתיירא מן העונש, מה שאין כן העושה תשובה מאהבה הרי הוא משיג אפס קצתו מגדולת הבורא ית"ש ומבקש להתחבר אליו ולדבקה בו, ולכן הוא ממשמש ומדקדק במעשיו הטובים לראות אם הם שלימים כפי הראוי להיות לנחת רוח לפני מי שאמר והיה רצונו.

ומודעת זאת מה שכתב בקדושת לוי (פ' האזינו) כי בראש השנה עושין תשובה מיראה ובחג הסוכות עושין תשובה מאהבה, ע"ש. וזוהי יתבאר המדרש ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות, היינו כי בחג הסוכות שעושין תשובה מאהבה, אז ראשון הוא לחשבון העונות, כלומר כי בראש השנה ויום כיפור שעושין תשובה מיראה אז אנו מתפללים ומבקשים מחילה רק על העבירות ממש, אמנם בחג הסוכות שעושין תשובה מאהבה, אז מתחיל חשבון חדש של עונות, למשמש במעשיו הטובים שכבר עשה ולשוב עליהם, ועושין מהזכיות ודונות, אמנם עונות אלו לא יחשבו עון רק לפי המדרגה הגבוה של עבודת חג הסוכות, כי באמת הם מצות ומעשים טובים.

והנה כתב בערוגת הבשם (פ' אמור) על הכתוב (תהלים צג א) ה' מלך גאות לבש, ופי' הבעש"ט הקדוש זי"ע שהשי"ת כביכול עושה לעצמו לבושים מהגאות שישאר משליכין מעליהם. הכוונה שבני ישראל רוב ענותנותם משליכין מעליהם המעשים טובים שעשו ונתגאו בהם, ומכירים שבאמת כל מה שעושים במצות ומעשים טובים כאפס ותוהו נחשבו נגד גדולתו ית"ש, עכ"ד.

ובזה יתבאר דברי רש"י וירח את ריח בגדיו, שנכנס עמו ריח גן עדן, כי יעקב אבינו הרי היה באמת צדיק גמור, ולכן בשעה שנכנס לקבל הברכות נכנס עמו ריח גן עדן, אך מבואר בזה"ק (אמור דף צט:) דכל המעשה הזה היה בראש השנה, ולכן בעת ההוא שהולכים לתשליך כדי לפסול מעשים הטובים הראשונים שנעשו בלי השגה ודעת הראוי, אז התבונן גם יעקב אבינו בעבודתו ובמעשיו כמה נתעלה מיום אתמול, וגם הוא בצדקו פסל מעשיו הטובים הראשונים שעבד את בוראו ונחשבו בעיניו כעבירות. ולזה דרשו חז"ל וירח את ריח בגדיו, אל תיקרי בגדיו אלא בגודיו, רמז על המעשים טובים אשר נחשבו בעיני יעקב אבינו כמו עבירות, וכתב א"ז וללה"ה בישמח משה (פ' חקת) כל אל תיקרי הפשט והדרש כאחדים אזלי, ועל דרך זה יתפרש בכאן ואמרו וירח את ריח בגדיו כפשוטו, רמז על הבגד והלבוש

שהקב"ה עושה ממעשים הללו, והדרש הוא בוגדיו, כי בעיני הצדיק נחשבו כעבירות, וצדקו גם דברי רש"י"ל שנכנס עמו ריח גן עדן, דבאמת היה צדיק ונכנס עמו ריח גן עדן, ומה שדרשו בגמרא זה ריח בוגדיו היינו על מה שברוב ענותנותו פסל אז את מעשיו הטובים הראשונים. ולזה אמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ודרשו חז"ל (תענית כט: ובתורה של) שהוא אתרוג. ואתרוג רמז על תשובה מאהבה. וזה שאמר ראה ריח בני כריח שדה זה אתרוג, כי עבודה זו לפסול מעשיו הטובים אינו אלא בעבודת ה' מאהבה, וכמו שנתבאר שרק העובד מאהבת ה' ממשמש במעשיו, ולזה בא הברכה ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ כפשוטו, שיזכה לשכר מצוה בעולם הזה, כי על מעשים כאלו עשה מהמצות עבירות מגיע שכר מצוה בעולם הזה כמו שעושין על העבירות בעולם הזה.

ובלכתינו בדרך זה יש לפרש מה ששינו במס' סוכה (דף נג.) דבשמחת בית השואבה, יש מהן אומרים אשרי זקנותינו שכפרה את ילדותנו אלו בעלי תשובה, ויש לפרש דבעלי תשובה הללו הם שעשו תשובה על מעשיהם הטובים הראשונים שלא היו בהשגה ובדעת הראוי, וכמו שכתב א"ז וללה"ה בייטב פנים (שובע שמחות אות א) על מאמר הגמרא (סוכה נא.) חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים באבוקות של אור שבדיהם, וזרק אחד ומקבל אחד, כלומר זורק מדרגה של אתמול בענין לשמה, ומקבל בחינה של היום שהוא ביתר שאת, עכ"ד. ולזה אמרו אשרי זקנותינו שכפרה על ילדותינו, כי בזקנותם נתעלו במדרגה גבוהה עד מאד, וזה כיפר על ילדותם שעבדו את ה' במדרגה קטנה מזה, ולכן נקראו בעלי תשובה, שעשו תשובה על מעשיהם הטובים. ולזה מבואר שם בגמרא (דף נא.) שלא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה, ולפי דרכינו הכוונה דמאחר שהיו במדרגה הללו שנעשו תשובה על מעשיהם הטובים הראשונים, אם כן הצות היו נחשבים בעיניהם כעבירות, והרי על עבירה מגיע עונש בעולם הזה, לכן הגיע גם על זה שכר מצוה בעולם הזה, וכל חצר היתה מאירה מאור בית השואבה.

ויש לפרש שנמשך אז גם השפעת הפרנסה, וכמו שאמרו (שם נג.) אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה, ולזה אמרו לא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה, ע"ד מאמרם (ביצה לב:) המצפה על שולחן אחרים עולם חשך בעדו, ומגודל השפעת אור בית השואבה לא היה חצר בירושלים שאינה מאירה, כי כולם נבהקו אורם ונוושונו כל אחד בפרנסה בריח ועשור מאור בית השואבה, וכל זה היה מכח שעשו תשובה על מעשיהם הטובים.

והנה מהברכות הקדושות אשר ברך יצחק אבינו את יעקב בנו מתברכים אנו עד היום הזה, יעקב אבינו נכנס במסירות נפש אל יצחק אביו לקבל הברכות, ואע"פ שידע התוצאות מה שיעשה עשו אחיו, ומכירו היה לשעבר, מכל מקום לא הביט על כל אלה ומסר נפשו בעד דורות העתידים שהם נזקקים לברכותיו של יצחק אבינו, והברכות הללו מלווה אותנו בכל הדורות, יה"ר שכל הברכות הללו יחולו על ראשינו כפשוטו וכמדרשו.

וברה"אספ בני ישראל לשמחת בית השואבה, אשר בזמן שביהמ"ק היה קיים היה שמחה גדולה, תקותינו שיושפע לנו אור בכל חצרות בני ישראל ויושפע השפעת הפרנסה לנו ולכל ישראל, והבורא כל עולמים יחא בעזרנו שבמהרה נזכה לבנין בית המקדש ונזכה לקיים שוב ניסוך המים בשמחה רבה, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

(המשך מעמוד א)

והוא כלי נצחון המראים נצחון ישראל נגד אוה"ע, וגם הוא כלי מלחמה "שהם כמו מכבדות לכבד ולטאטא בהם כל רשעי ארץ, שאנחנו בני ישראל עומדים עלינו מקטריגים הרבה בכל דור ודור משבעים אומות, וכמו **כן כל אדם מישראל כשעובר עבירה הוא בורא לעצמו שבעים אומות המצירים לו והמעיקים לו, והם אינן נותנין לנו תלוי ראש לללות אל מזבח ה' ההרוס בעו"ה, ודבר זה הוא אמת ויציב גמור כמו שהייתי רואה אותו למראה עינים, שכל ישראל בורא לעצמו שבעים אומות וצריך להכניעם. ועל כן אנו נוטלין הארבעה מינים הללו ונלחמים בהם עם כל המקטריגים והמעיקים, שדי מינים האלו הם הכלי זיין שלנו, ובהם מולך ומביא מעלה ומוריד, שכל מקום שיש שם מקטרג ומסטין על ישראל כלם יפלו תחת רגלינו ולא יוכלו קום, ועל כן אנו שמחים בחג הזה בדי מינים הללו ומקלסים להבורא ית"ש שנתן לנו שכל הזה איך לנער כל רשעי ארץ" (מנחם ציון, פ' האזינו).**

ומאוד נשמח בזה שנתן לנו כלי קרב זה ללחום מלחמה הכללית וגם מלחמה שכל אחד ואחד בפרטיות עם הע' אומות שלו, ועי' סימנים אלו מראין אנו לכל אחד שאנו נמצאים תחת שליטת הקב"ה בעצמו בלי שום מושל וכאשר "שמעתי כי לכל אילן ואילן או עשב או ירק יש שר שולט עליו ואומר לו גדל, ודי מינים אלו לא השליט הקב"ה ביד שר ושומר אלא בכיול מכחו ומהשגחתו הפרטית הם גדלים, ולזה צוה לנו ליקח אלו הדי מינים מיוחדים לו בחג להראות לכל שעם ה' אלה והנה הנם בידו שאין להם פחד ואימה משום בריה בעולם, ואפילו לסמא"ל אין לו כח לשלוח יד בהם אחר שהם מצויינין ומסומנים בסימן של מלך" (סדר היום), ונמצאין אנו בידו, ועי"כ אין בו כח לשלוט בנו, וכאשר ש"הקדוש ברוך הוא נטיל לון בימים אלו לשמוח עמנו ואנן נוטלין לקדושה בריך הוא עמנו ומיחדים עמנו, ומה שאנו לוקחים שם הוי"ה בידינו ואנו מנענעים לשש קצות עולם, להראות כי הוא יתברך ברוך הוא מושל על שש קצוות העולם" (יסוד יוסף פ' עה).

שמה דקוב"ה שהוא עליך

ועל כן "מאד יש לזיהר במצוה ארבעת מינים המרומזים לארבע אותיות שמו הגדול" (ביכורי יעקב) וכן כל אחד מהמינים בפנדר מורה על קוב"ה כמבואר במדרש "פרי עץ הדר זה הקב"ה וכו' כפות תמרים זה הקב"ה וכו' וענף עץ עבות זה הקב"ה וכו' וערבי נחל זה הקב"ה" (ויקרא ל ט) וכן כתוב מפורש בזוהר הקדוש דב"לולב אתרוג אחר שם כולו אחרון בשמה קדישא לעילא" (זוהר"ק ח"א רכ), ואם שכן הוא "שנוטלין לקוב"ה עמנו" יש להתפלל בזמן זה לקוב"ה "שכל זמן שאנו מחזיקים בידינו את השם הוי"ה יכולים להתפלל להשי"ת עכת"ד" (עלא דמהימנותא פסיקא, בשם הה"ק מראשית) ועוד יותר גדלה זמן קדוש זה בו אנו מקיימים מצות הבורא בנטילת לולב כאשר "שמעתי מפה אדמו"ר הקודש (מוה"ר נפתלי צבי מראשית) ז"ל, גבי ארבעה מינים שבלולב שהם נגד השם הוי"ה ב"ה, ולוקח האדם בידו ועושה בו כביכול כרצונו עכ"ק" (רביד הזהב תצא) ואשר עי"כ שמרומזין מינין אלו לשמה דקוב"ה יש לזיהר מאוד שלא לעשות פירוד חלילה ולהרחיק אתרוג מהלולב כאשר היא בריקאנטי מעשה נורא "בליל יום טוב הראשון של חג הסוכות, בהתאספן אצלי חסיד אחד שאכזני ושמו הרב רבי יצחק, ראיתי בחלום שהיה חובט השם בוי"ד ה"א והיה מרחיק ה"א אחרון מן הג' אותיות הראשונות, ואמרת מה עשית, והשיב כך נוהגין במקומנו. ואני מחיתי בו וכתבתי אותו שלם, ואשתומם על המראה ואין מבין, למחר בעת נטילת הלולב ראיתי שלא היה מנענע רק הלולב ומיניו בלתי אתרוג. והבנתי פתרון חלומי וחזר בו" (יסוד יוסף, עה) וכאשר כן נפסק להלכה

היזוק והתעוררות למצות ד' מינים

שלא להרחיק אתרוג שהוא צירוף הוי' יתברך, ובכן מה מאד יש לנו להקדיש אברינו ומוחין ושכלנו שזוכין אנו למדרגה נפלאה כזו להחזיק את שם הוי' ממש בידנו כמובא לעיל, והקב"ה שולח לכל אחד בפרטיות אור גדול "שהו ענין מ"ע שהזמן גרמ' שאז כשכא הזמן זה שולח ית"ש אור מרחמנותו ית"ש מוחנותי את אשר אחון על עמו וזהו מבחי שם אהי והגם שבכל מצוה שעושה אדם שולח ית"ש אורו על בני" עם כל זה ענין מ"ע שהז"ג הוא ע"ד הנ"ל וצריכים אנו להתקדש מאוד עד שיהי נקראים בשמו ית"ש כמ"ש ז"ל וזהו שאנו מברכין אשר קדשנו במצותיו במצות שהוא ית"ש ג"כ עושה זהו ענין הכוונה לבנון ולדמות המשכתנו לדמיון גבוה" (רוע קודש).

ובכן נגיל ונשמח בזאת התורה במצוה הקדושה אשר המה "ארבעה מטיבי לכת, שכל אחד ואחד מישראל הולך ורץ ולוקח לו מהן להלל להקב"ה והם נראים קטנים בעיני אדם וגדולים לפני הקב"ה" (מדרש רבה, פ' אמור) אשר "מלבד שהן מצות חשובות, עוד יש בהם גם כן רמזים כוללים כל עבודת השי"ת" (ישמח משה, אמור), ועוד גדלה המעלה שדי מינים אלו "המה חכמים מחוכמים שהם מתחכמים ומלמדים זכות וחכמה לפני מי שאמר והיה העולם" (מדרש תנחומא, אמור), על כל פנים אם קטנה הוא בעיניך גדול הוא בעיני המקום "על דרך שמציינים בלאנד קארט המדינה בנייר קטן, ונקודתו זה מורה על נהר זה וזו על עיר, ועל דרך זה במצות אנו עושין כתיב (ירמיה לא, ט) הציבי לך ציונים, למשל הלולב מרמז על אור זה, ובשרשו האור גדול מאוד, הגם שהלולב הוא קטן רק הוא ע"ד הנ"ל" (רוע קודש, יום ג) רק "שאין אנו יודעים כלל גודל יקרת מעלת מצות אתרוג, והרי אנו רואין שישראל מפזרים ממון הרבה בשביל מצוה זו, יותר מעל שאר מצות, ובודאי לא על חנם הוא, מסתמא מצוה זו הוא יקרה מאד מאד אשר אין לשער, רק שאין אנו יודעין גודל מעלתה, אפשר אם היו יודעין גודל מעלת מצוה זו היו עושים מה שהיו עושים בשביל מצוה זו, כי ישראל עם קדוש הם חכמים וקשה להטעותם, ובודאי כשהם מפזרים ממון הרבה בשביל מצוה זו, לא לחנם הוא", (שיחות הר"ן אות קכ"ה). ועל כן כשכא הזמן "שיוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגייהן בידיהן" (מדרש רבה) צריכין להיזהר בקדושתו ולעשותו כדת מה לעשות בכדי לשבר ולבטל המקטריגים ולהראות להם שדידן נצח ועי' זה "להמשיך הטוב בדי קצוות ובכל חלקי נשמותינו וגופינו" (רוע קודש).

מאמר בערב תאמר מי יתן בוקר

נפשי חולת האבתך
ואחרי כי הארכנו לעיל בגודל מעלת ויקרת מצוה קדושה הלזו מה מאד צריכין אנו להלהיב נפשינו בתהלהבות ותשוקה למצוה קדושה זו וכבר מערב תאמר מי יתן בוקר וכמ"ש "בבקר תאמר מי יתן ערב זה ערב פסח, שאיש ישראל משתוקק להגיע לליל שמורים, ובערב תאמר מי יתן בקר זה ליל סוכות, כידוע מהרב הקדוש ממארידישבו שהיה נעור כל ליל א' של סוכות מחמת גיעוגעים להגיע עת מצות נטילת לולב"

(אילה שלחה) "כי היה יושב ומצפה בכליון עינים שיאיר אור השחר לקיים מצות נטילת ארבע מינים" (ישמח ישראל, קדושים), וכן היה עבודת הצדיקים במצות ובפרט במצוה זו שהיה בתשוקה גדולה להמצוה עד שבא זמנה וכאשר סיפר הרה"ק ר' אשר מסטולין ז"ל ע"כ "בערב סוכות סמוך לילה באתי לעיר טשערנובל, ולא היה לי עוד זמן לקבל שולם, והייתי אוכל בסוכה באכסניא, ואח"כ בלילה באתי קודם אור היום לבית הה"ק הר"ר נחום ז"ל, ומצאתי שעומד ומחבק ומנשק אתרוג ועומד ומצפה בכליון עינים על אור היום לברך עלי, והשגתי אז האהבה שלו להמצוה כדמיון מי שהיה לו בן יחיד והיה במרחקים ואח"כ כשכא אצלו, כן לא היה יכול להתאפק, ולקחו ביד זה וביד זה, ובתשוקה ובדביקות בכלות הנפש ממש לקיים מצות בוראו" (פנינת הבית) וכן העידו שהיה אצל הגה"ק מלובלין ז"ל ע"כ "כאשר אירע לי בעצמי, פעם אחת חגגתי את חג הסוכות בק"ק לובלין אצל איש האלקים וכו' רבינו יעקב יצחק זצ"ל, והלך קודם הלל לסוכה לברך על נטילת לולב על הד' מינים, והלכו אחריו כל הבאים, וגם אני הלכתי בתוכם להסוכה, והיה הצדיק מטרעש ומתפחד קודם הברכה בהלהות עצומות ותנועות גדולות לערך שעה, והעם שהיו שמה היו מסתכלים בזה כי נדמה לזאת להם להעיקר, והיה דומה להם שמטיגים יראה גדולה והיו מתנענעים ג"כ ברתת ובזיעה כאשר נדמה להם, אבל אני ישבתי על הספסל ולא עשיתי את הספל להעיקר, רק המתנתי אחרי כלות הבהלות והפחדים ואז עמדתי להביט היטב לברכתו אשר בירך, ואין לשער מדרגתו הגדולה בשעת הברכה" (ליקוטי מהרי"ל), וכן "רבינו הק' מצאנו ז"ע כשכא לבית המדרש היה מברך בקול רם ברכת החלל ורץ להעמוד בתהלהבות עצום" (דרכי חיים, אות ק"ז), וכן סיפרו גם על מרן החתם סופר ז"ל ע"כ "שרקד ושמוח שמחה נפלאה בלקיחת ארבע מינים, עד שכל מי שראוהו ושמעו ברכתו התפעלו עד אין שיעור, ונשפע עליהם אז רוח קדושה ותשוקה למצוות ה' (נכדו בחתן סופר).

מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי

כה הרבו וברותינו הק' באהבה וחיובו להמצוה הק' וכן סיפרו גם על הה"ק ר' שלמה ליב מלענטשנא ז"ל ע"כ מה שראיתי בעיני את חיובו המצוה (של הרה"ק מוה"ר שלמה ליב מלענטשנא ז"ל), כשתפס אתרוג היו הכל רואים שכמעט שכלתה נפשו להמצוה, והיה מנשק אתרוג בכל פעם בעת אמירת הלל, וכל החו היה התיבה עם אתרוג מונח על שולחנו לפניו, וכמו כן היה מסתכל בו באהבה רבה (רמתים צופים, א"ז אות י"ח), כן היה עבודתם הקדושה במצוה הזאת וכל זאת לא נאמר רק לאותן הצדיקים כי אם גם אנו צריכין לילך במעשיהן ולהיות "חסיד המתחסד עם קונו, שמגודל תשוקתו למצות אין ממתנין במצוה הלזו עד זמן אמירת הלל, ובפרט שרוצין לקיים המצוה בתוך הסוכה כמ"ש לעיל, הנה מברכין על המצוה קודם התפלה בסוכה ומנענעין ח"י נענועים כדון, א"כ הם צדיק נענועים (ה' פעמים ח"י גמטריא צ), א"כ נקראים בזה החסידים ג"כ צדיקים על שממרהין לעשות רצונך" (בני יששכר), שעי' התשוקה והמהירות למצוה אף שאינו במדרגה זו, נתעלה להיקרא בשם צדיקים "שאם האדם ברצונו להיות נזיר ה' אזי יהיה לו התלהבות מצות נטילת לולב, עד שיקיים ולקחתם לכם ביום הראשון היינו שיקח גם את עצמו ויגביה את עצמו למעלה ראש, בעת עשותו את המצוה הרמה הנה עת לרקוד באויר" (מדבר קדש, בעלזא).

חיוב המצוה

ולעשות המצוה עצמה בהנאה ושמחה "ולהיות ממנהדרין מן המהדרין, וששין בעשיות המצות כעל כל הון יקר נמצא, וכשמגיע שזוכה לקיים מצוה ה' בערה נפשו בו, והושק שיהיה עומד כך כל ימיו בעסיקות מצוה הלזו, למשל מצות לולב, הנה לצאת ידי המצוה

היה די בנטיילה אחת ובנענוע כל דהוא, ואך זה שערב לו עשיית המצוה, אפילו נענוע של כל היום אין מספיק לו, ועל כל פנים משה בעשיית מצותיה שעה או יותר לגודל ידידות נפשו אל המצוה, וכדומה במצות התפילין אינו נעשה ח"ו כשור לעול תחתיהם, אך הוא אליו כתר מלוכה ועטרה וקורא, ובדעתו להשהות עליו כל מה שאפשר, ואין הסרתו כי אם עבור ליתן כבוד ויקר להמצוה שלא יסיה דעתו מהם, ולא יהיו עליו בעת שאין גופו נקי, אבל בעודו עליו שמח בהם כעל שמחת כתר הכבוד" (סידורו של שבת, שורש השביעי), וכן מצונו בגמרא "תניא ר' אלעזר בר צדוק אומר, כך היה מנהגו של אנשי ירושלים, אדם יוצא מביתו ולולבו בידו, הולך לבית הכנסת ולולבו בידו, קורא קריאת שמע ומתפלל ולולבו בידו, קורא בתורה ונושא את כפיו מניחו על גבי קרקע, הולך לבקר חולים ולנחם אבלים ולולבו בידו, נכנס לבית המדרש משגר לולבו ביד בנו וביד עבדו וביד שלוחו, מאי קא משמע לן להודיען כמה היו זריזין במצוה" (סוכה מא).

ועל כן צריכין להרבות בקיום המצוה וחייבונה וכאשר נהגו "בני עליה המחבבים מצות היו מנשקין המצות המרור וכל המצוות בעת מצוותן, וכן הסוכה בכניסתו וביציאתו, וכן ארבעה מינים שבלולב, והכל לחבב המצוה, ויש ללמוד זה ממה שכתב רמ"א בסי' כ"ד יש נהגין לנשק הציצית בשעה שרואה בס, והכל משום חיוב מצוה, ואשרי מי שעובד את ה' בשמחה ובטוב לבב ובדביקה וחסיקה וחפיצה" (ש"ח), ע"פ מורם לנו מכל אלה כמה שיש להרבות באהבת המצוה להרבות בנענוע הלולב וכו', וכן בכללו שכל יאחר קיום מצות וכאשר נהגו רבנו"ק נבג"מ ולהבלי"ח רבינו שליט"א לקיים מצוה זו באשמורת "טוב הוא שאחר עלות השחר שהוא כבר יום קודם שהתפלל טטול הלולב בתוך הסוכה ויתברך עליו ואחר כך הדי' נענועים של הלל יהיו בבית הכנסת" (שער הכוונות), ונעתיק דברות קודש מספה"ק יסוד ושורש העבודה, בענינים המבוארים לעיל וז"ל: "באשמרת הבקר של יום ראשון דחג יכין עצמו אל קיום מצוה עשה מן התורה - נטילת ארבעה מינים, כמו שנאמר (ויקרא כג, ט): "ולקחתם לכם ביום הראשון גו"י" ויתבונן מקדם מה הנץ החמה, ואז יברך על הלולב בסכה דוקא, כן כתב הארי"ז ל"ע על פי סוד גדול, שברכת נטילת לולב עם הנענועין יהיה דוקא בסוכה, וכן נוהגין היראים וחרדים לדבר השם, וקדם הברכה יאמר "לשם יחוד וכו'" בכונה עצומה, ויתפלל גם כן תפלה קצרה, כאלו כוון בכל הכוונות שכוננו בהם אנשי כנסת הגדולה ויברך ברכת הלולב בשמחה עצומה עד מאד, ויתן הודאה גדולה ועצומה ליוצרנו ובוראנו יתברך שמו, שזכה אותו עם קדוש במצוה רזה זו, וגם בברכת "שהחינו" כי יתן במחשבתו הודאה גדולה ועצומה כנ"ל בשערים הקודמים (שער השביעי, פרק חמישי) כוננת ברכה זו. ואחר כך יתחיל לעשות הנענועין, והארי"ז ז"ל כתב כוננת עצומו ונוראות בנענועיים אלו, ובודאי לאו כל מחא סבל דא לכוון כוונתו. ואתה אווה כערכי יכון כונה פשוטה ההכרחי, ומנה לא תזנו, והוא, שבכל הולכה והובאה שבכל נענוע ונענוע יכון במחשבתו בזה הלשון: "לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה לעשות נחת רוח ליוצרי". ובודאי ברור הוא לכל משכיל, שאם יכון כונה זו בשמחה עצומה מאד, יחשב לפני המקום ברוך הוא כאלו כוון בכל הכוונות שכוננו בהם אנשי כנסת הגדולה, כי מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם גו"י, כמאמר הכתוב (משלי כג, ט): "תנה בני לבך לוי", שיהא לבו שלם עם ה' אלהיו ושמח במצוות הקדושים מאד, וכל מגמתו לעשות תקונים בעולמות העליונים הקדושים ויבוא מזה נחת רוח ליוצרו ובוראו יתברך שמו ויתעלה. כי אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם ביותיו לכוון את אשר לא תשיג יד שכלי" (שער י"א פ"ד).

מאמר דע את אלקי אביך

וע"ו לקיחת אלו ד' מינים תזכה לדעת 'בלולב ומינים ממשכין דעת מן הנועם העליון איך לשוב בתשובה, שזה עיקר הדעת" (זו"ע קודש) "על ידי הסוכה נמשך בחי' השראת המקיפים, ועל ידי ד' מינים שבלולב שהם שרשם מד' אותיות השם נמשך להאיר בכחי' נפמית להיות בחינת (דב"ה" א כ"ט) דע את אלקי אביך ועבדו בלב שלם ונפש חפצה כו" (לקוטי תורה, ויקרא).

ועיקר הדעת הוא לדעת שבוכ"ע הוא מלא כל הארץ כבודו "וזהו דין הנענוע שהחיוב להולך ולהביא ולהעלות ולהוריד, והענין לעורר הנפש שתזכור בעת השמחה כי הכל לשם יתברך, ממעלה ועד מטה וד' רוחות שהכל נכלל בזה" (חזקו, מצוה שכ"ד), "כי תכלית כל המצוות והענפים המסתעפים בכל מצוה ומצוה, וכל תנועות שעושים בעת עשיית המצוה, כמו בלולב שמנענעים בכל הקצוות, הכל הוא רק לתכלית אחד להביא אל לבו תכלית אמנה אמיתית באנוכי ה' אלקיך וליראה אותו ולהאבה אותו" (זו"ע קודש, הר"ר ד"ה תודיענו, דף פ"ד ע"א), "מצוה לולב מורה על שיש בו ארבעה מינים נגד ארבע אותיות שמו יתברך הוי, ומנענע לארבע רוחות העולם ולמעלה ולמטה, כדי להמליכו וליחדו במעלה ובמטה ובארבע רוחות, להעריך והלריץ קדושתו בעולמו ולהכניע על ידיו זה כל הרע והס"א הסובבין בעולם הזה" (סידורו של שבת, שורש השביעי).

וע"ו הדעת תדע לעבדו בכל מקום ובכל מדה ומדה, "ביאר הדברים כי בראשית היום וראשית השנה צריך למינדע ליה בכלל שהוא בורא כל העולמים ולעבדו בכלל, דהיינו לקבל עליו עול מלכות שמים בכלל שכל מצות שתבא לידו יקיימה, ואח"כ צריך למינדע ליה בפרט להבין במעשיו ובכריותיו הנפלאים ונסים ונפלאות שעשה עמו, ומהם יכיר וידע גדולתו יתברך וכמו כן לעבדו בדרך פרט בכל רגע ובכל שעה ובכל יום בתורה ותפלה ובאכילה ושתייה ומשא ומתן ובכל מעשיו ותנועותיו ופרטים שיהיו לשם שמים לעשות לו מזה נחת רוח, ובהיותו בחי' זו יקיים בו ויקרבו ימי ישראל דכולהו יומין קרבין קמיה מלכא קדישא כמבואר בזוה"ר. ועפ"י האמור למעלה בנין ענין מצוה סוכה לחסות בצילא דמהמנותא בצילא דקוב"ה באורח כלל, ומצות לולב באורך פרט לנענוע בהן לכל ששה קצוות, שהן מכונין נגד ששה מדות העליונות לרמוז לעבדו בכל מקום מבטו ומחלבו ובכל מדה ומדה בפרטיות ולהביאן נגד הלב כללא דכולא (ויטב פנים, ליל א' אות ז).

לחוצא קבלת הימים נוראים מכה אל הפועל

ועיקר הדעת הוא שכל הקבלות שקבלת על עצמך במשך ימי הנוראים, הוא לעשות את הקבלות בפועל המעשה "כלל הדברים עיקר מגמת נפשו של אדם בנענוע הלולב עם מיניו, להכניס הדעת שקבל על עצמו בראש השנה, ינענע עתה ויכניס הדעת בהמדות לעשותם בהתקשרות החכמה, ובזה תולה עיקר בנין קומת השכינה, ולכן אחר שקבלנו עליו בסוד הדעת לעסוק תמיד בבנין קומתה, אחר כך בא יתיף חג הסוכות לגמור הענין בעובדא ממש, שאנו נוטלין הלולב עם מיניו המורים כללות ז' מימי הבנין כנודע למשכיל, ומנענעים אותו הדעת שקבלנו עלינו בראש השנה להמליך מלכותו בשית סטרין" (אור המאיר), "כלל הנשמע שפרטי הכוונות מצוה סוכה ולולב עם מיניו תולה מאז מיום ראש השנה כאשר קבלו על עצמו עול מלכות שמים שלימה לבנותה ולתקנו בפרטי עובדותיו, עתה הוא זמן גמור כוונתו שבלב לעשות בעובדתו ממש כמו שמראה בעצמו עם הלולב ואתרוג, עכ"ל. וכאשר רמזו המקובלים כי עיקר כוונת הלולב והנענועים הוא להמשיך הדעת אל המדות, ודבריהם המה רזין

דאורייתא, מי יוכל לבוא בסוד ד', ולעניותינו נלמד מדברים הקדושים להמשיך הדעת היינו המחשבות הקדושות שקבלנו על עצמינו ברה"ו ויה"כ העבר שהיה רק במוח ובמחשבה, אל המדות, לעשותם מכה אל הפועל, והמדות מרומזין וממשלין לאיברה שבאדם, ידים ורגלים עינים פה ולשון ששייך בהם עשיה, משא"כ המוחין מרומזים וממשלים לראש ומוח שאין נופל בהם לשון עשיה, וכמו שהיו מחשבתו וקבלתו בלב ומוח ברה"ו ויה"כ לאהוב כל א' מישראל ולהתבטל בפניהם כיאות וכנ"ל, כן נמשך עתה בחג הסוכות ע"י נטילת הד' מינים המרומזים להמדות הק', וע"י נענועיהן אותם במעשה נזכה לקיים בפועל ממש את מחשבותיו מרה"ו ויה"כ, וסוף מעשה במחשבה תחלה, ובכל יום ויום מחג הסוכות אנו זוכים לביטול ולאהבת ישראל יותר" (ישמח ישראל, הר"ר אבות ל"ב).

זמן קא גרים שכבר נתקשרת להשי"ת

וע"י התשובה שעשוינו בקימי הנוראים נתקרבו אל הקב"ה ועתה שאנו מגישים הדי' מינים לו יתברך, מכניסים אנו את קדושתו בלבנו "מה שאנו לוקחים שם הוי"ה בידינו ואנו מנענעים לשם קצוות עולם, להראות כי הוא יתברך ב"ה מושל על שש קצוות העולם, ובכל ינענוע אנו צריכין לקרב הדי' מינים אל לבנו להראות כוונות, כיוון האחד, על יחוד שמו יתברך ב"ה אנו מוסרים עצמנו, כמו שאמר הכתוב (דברים ו, ה) בכל לבבך ובכל נפשך, והכווין הב', אחר שכבר ידוע כי הלב דוגמת הארון אשר בו הספר תורה כן צריך להיות הלב כלי מוכן להסתיר בתוכו יחוד וקדושה ויראה ואהבת השי" ב"ה, כי עיקר עבודת השי" ב"ה הוא בלב, כמו שאמר הכתוב (דברים יא, יג) [ולעבדו] ככל לבבכם, ואמנם על ידי מחשבות רעות ולב חורט רע, מסלק הקדושה שהיתה מונחת ומוסתרת בתוך הלב כספר תורה שבהיכל, ועתה במקום זה הכנסנו סומאה, כמו המכניסים עבודה זרה בהיכל חס ושלוה, ומפני זה דפקנו על לבנו בימי התשובה ויום כפורים שברוין לב ובכיה ותחנונים, ולהתייש כח הסטרא אחרא ולגרשו כלה גרש יגרש, על ידי אנוחות המשברת את הלב שמתאנחים על חטאים ופשעים, וע"י הכאות בלב, ועתה כי בטוחים אנו בהסוד ית' ב"ה כי שומע לקול תפלותינו, ובכיותינו עלתה למרום דרך פתיחת שערי רחמים, והוסר מלבנו, וחזר להיות כלי מוכן לקבל קדושה עלינו, ועתה אנו מקרבין ומגישים את הדי' מינים שהם באים נגד ד' אותיות שמו יתברך על לבנו, להכניס קדושת שמו ית' אל לבנו, ולהכניס בלבנו מדות הקדושה והטהרה והיראה והענוה, אשר מדות אלו משתלשין ובאים מקדושת שם הוי"ה יתברך ב"ה (יסוד יוסף פרק ע"ה, דף ע"ה ע"ב).

מאמר עבדו את ד' בשמחה

כאשר בואין אנו לקיים מצות הבורא מצות הד' מינים שמחה וגילה צריך לסובינינו על שזכינו למצוה כזו ובפרט שמחה זו מסוגלת לזה כי "האדם נפעל כפי פעולותיו שיעשה תמיד, ועל כן כי רצה המקום לזכות את עמו ישראל אשר בחר, הרבה להם מצות, להיות נפשם מתפעלת בהם לטובה תמיד כל היום, וכמו כן מצות הלולב עם ג' מיניו מזה השורש הוא, לפי שימי החג הם ימי השמחה גדולה לישראל, כי הוא עת אסיפת התבואות ופירות האילן בבית ואז ישמחו בני אדם שמחה רבה, ומפני כן נקרא חג האסיף, וצוה הא' לענוה לעשות לפניו חג באותו העת לזכותם להיות עיקר השמחה לשמו ית', ובהיות השמחה מושכת החומר הרבה ומשכחת ממנו יראת אלקים בעת ההיא, ציונו השל"ת לקחת בין ידינו דברים המזכירים אותנו כי כל שמחת לבנו לשמו ולכבודו, והיה מרצונו להיות המזכיר מין המשמח כמו שהעת עת שמחה, כי צדק כל אמרי פיו, וידוע מצד הטבע כי ד' המינים כולם משמחי לב

רואיהם, ועוד יש בד' מינים אלו ענין א' שהן דומין לאיברים היקרים שבאדם, שהאתרוג דומה ללב שהוא משכן השכל לרמוז שיעבוד בוראו בשכלו, והלולב דומה לשדרה שהוא העיקר שבאדם רומז שיישר כל גופו לעבודתו ב"ה, וההדס דומה לעינים לרמוז שלא יתור אחר עיניו ביום שמחת זמנו, והערבה דומה לשפתים שבהן יגמור האדם כל מעשהו בדיבור, לרמוז שישים רסן לפיו ויכוין דבריו, ויירא מהש"י אף בעת השמחה" (ס' החינוך, מצוה שכ"ד), "ע"י המינים הללו מקבלים בני"י פנימיות השמחה של החג. כמ"ש תודיעני אורח חיים שובע שמחות" (שפת אמת).

על ידי השמחה והשתוקקות להמצוה מאיר גם עתה הארת המקדש עליך **"היינו שע"י הזכירה והשתוקקות למקדש מאיר גם עתה הארת המקדש ומסייע גם כן**, וזה שאמר יתכן להיות נוטל כל שבעה שיעשה הפעולה כמו שהי' ביהמ"ק קיים. כמ"ש במ"א בפסוק הנפק לאבל מחולנו, כי עתה ע"י הזכירה והעצבון מחורבן ביהמ"ק יכולים לעורר מה שהיה אז ע"י השמחה. ובודאי כאשר היו בני ישראל בחג במקדש והי' כל הג' תקונים עולם שנה נפש. היו מתקנים כל הדורות וכל המקומות וכל הנפשות" (שפת אמת).

ואילין מיליא יהון לרקיעאי

וצריך אתה לשמוח מאד מאד בעת קיום המצוה שאף שנראה קטן בעיניך פועלת גדולות ונצורות בשמים ממעל **"הנה ידוע שיד' מינים ה' ד' אותיות הו"ה"**, ובלקחם איש הישראלי בני מעורר שרשם, כמו שתקנו הקדמונים בתפלה קודם נטילת לולב **אותיות שמך המיוחד תקרב אחד אל אחד והיו לאחדים בידי וכו'**, שהוא מעורר שורש ש הוא שם הו"ה, ואם כן אף אם היה אחד מאומות העולם לוקח ד' מינים לא היה עושה שום פעולה והתעוררות בלקיחתו, כי אלו ד' מינים אין הם שורשם, כי הם ד' אותיות הו"ה אשר אחיהו ושרשם בו, אבל ישראל מעוררים הם את גדולים בלקיחתן ועושים יחודים למעלה" (מגיד דבריו ליעקב, אות רס"ו).

"ואולם כל מעשי המצות שאנחנו עושין בארץ אף שודאי גם המה לא נגרע ערכם מדרך הקדוש הזה, וכבב כל מצוה ומצוה יתחברו ויתיחדו המדות והדרגות בדיקות נפלא ממש כמעשי התורה והתפלה, אכן לפי שהמה כולם באו מדברים הגדלים על הארץ, מפי העץ ומפרי האדמה, כענין צצית ותפילין ואתרוג ולולב וכדומה כל מעשי המצות, וכל מצות הקרבנות הבאין מבעלי חיים שנקראים גדולי קרקע, נעשה עינים כדוגמת הרצון הנוכר במשל שעלה ברצון המלך שבכתרו יאה נקבע מכל אנבים היקרות הנמצאות בכל מקומות ממשלתו כדי להתודע מלכותו כי רבה היא במדינות רבות, כן גם בזה עלה ברצון הפשוט מלך עולמים ב"ה לעשות מצותיו בכל דבר ארציות, בכדי להתודע ולהגלות עוזו הדר כבודו, ועוצם גדולתו וממשלתו, ורב השגחתו אף בכל העולם התחתון הזה, ואשר גאותו גדלה עולם מהכיל, ולו הכח והממשלה בכל העולמות לעשות בהם רצונו, ולמען יתקרב ויתיחד אליו כל חיות הקודש ואור קדושתו יתברך, הנשפע מאתו בכל הנבראים בתחתונים, וכשאנו עושין מצות בוראנו עמם, למשל בקירוב ארבעה המינים שבולב זה אל זה, או בהניח תפילין על היד ועל הראש, ובסיוכו הסך על הלולב, וכדומה מכל מעשי המצות, הנה כן נעשה דוגמתם בשורשם אשר בשמים ממעל, בקירוב וחבור העולמות הקדושים והדרגות שיהא נלחץ רוח לפניו ית"ש, ועוד הנה מתקברים ומתיחדים אליו כל חיות הקודש בדברים שנעשו על הארץ, ומהם נעשה כתרית כתריום לצור העולמים ב"ה" (סידור של שבת, שורש החמישי).

הד' מינים צינור להביא ההשפעות

והענין הוא שע"י מצוה זו יורדות ההשפעה למטה לבני ישראל "שביום טוב מעצמו על ידי קדושת היום

טוב נפתחו שערי האורות והחסדים למעלה, רק שכל אחד על ידי עשיותיו המצות הנאמרים ביום טוב הוא ממשך החסדים והאורות למטה. ותליא בכוונותינו, אם מכוין הרבה בה וישמח במצות הנאמרים ביום טוב זה מאוד הוא ממשך שפע רב לכל העולמות ולכל היכולות ולכל הנשמות ולכל המלאכים ויש לו לשמוח הרבה כיון שבא נשמות למעלה מכבדין את הנשמה הזאת אשר במעשהו ובכוונותיה הביאה שפע רב מהבורא ברוך הוא לכל העולמות ולכל הנשמות ולכל היכולות ולכל המלאכים. ומכבדין אותה ואומרין לפניו אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו, הנשמה המכוונת זאת ושמחה במצות השם יתברך הרבה מביאה שפע ששון ושמחה לכל העולמות ולכל היכולות ולכל הנשמות ולכל המלאכים. ואם כן ושלום ר"ל בהיפך, השפע נתמעט מעט מעט, רק שהאורות והחסדים למעלה נפתחין על ידי האורות יום טוב מעצמו אנחנו ממשכים אותו השפע, על ידי עשיותנו המצות." (קדושת לוי הנחה קדושה שניה).

שיירי מצוה היינו החומרות מעבדין הפורעניות

ותעשה המצוה בשמחה רבה ובמתנות וע"ז ישפע שפע רב "ועד"ז"ז אנו עושין בלולב, מנענעים עמו ומגביהים אותו למעלה, וכן מוליכו לכל הו' קצוות שרומזים למדרגות עליונות, ואח"כ מביאין אותו אצל לבו של אדם להמשיך ממדרגות עליונות טובות וקדושות לעולם הזה, וכן בכל פעם שמענעב עוד מוריד בחי עליונה יותר מקודם לעולם הזה" (זרע קודש), "מולך ומביא מעלה ומוריד וכו' זאת אומרת שירי מצוה מעבדין את הפורעניות (סוכה ל"ג) שהוא מסוד הארת אור מקיף של הנשמה המאירה על גוף האדם, ובעשיית המצוה כתקנה ע"פ גבול ההלכה מאיר אור הפנימי שהוא בכלי וגבול, אבל בעשיית המצוה ביתר שאת ובחומרות ומילי דחסידי, וזה מבלי גבול ושעוה, כי כל אחד מחמיר כפי שירצה, הנה הוא מאיר אור המקיף שהוא אינו מוגבל בכלי, וכל מי שמקיים המצוה ביתר שאת מאיר ביותר למרחוק האור מקיף, ומהאור מקיף בורחין כל המקטרגים וכל הקליפות, כמה דאת אמר (דברים כ"ה) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך דייקא, היינו אור המקיף שהוא על האדם, והנה החומרות ומילי דחסידי שישנם בכל המצות הם נקראים שירי מצוה, וז"ש שירי מצוה מעבדין את הפורעניות כי אינן יכולין החבלי שהירין לגשת אל האדם מגודל הארת האור המקיף" (בני יששכר, מאמר ח' תשרי מאמר י"א). כל כך גדלה ונתעלה קדושת הד' מינים ומה גדלה ונתעלה מעלתה כשהוא נוטל אותה בסוכה כי "לזה באה מצות סוכה שיהי' האדם מוטמן בסוכה שהיא כולה השמות הקדושים, וחל שם שמים על הסוכה, וממילא אין כחות החיצונים יכולין ליכנס שמה, וכענין שכתבו (תהלים ה') לא יגורר רע, וכמו שהגיד כ"ק אדמור"ר הרה"ח זצללה"ה מגור דבריו הזוה"ק (ח"ג ק') ומאן דליתי מגזעו ושרשא קדישא דישראל לא יתיב בהו ויפוק גרמי מתחות צילא דמהינותא. שהכוונה על הכחות הרעים ומלאכי משחית. עכ"ז. ונראה שלא לבד שאינם יכולין להכנס לסוכה אלא שאינם יכולין להביט כלל לסוכה, כי עיניהם טרוטות מחמת האור הגדול המאיר בסוכה. וא"כ האיש שטמון בסוכה הוא מוסתר מעיניהם לגמרי" (שם שמואל).

ואחר שזוכה לשבר ולבטל הקליפות ע"י קדושת הלולב והסוכה עוד יש בו להוסיף קדושה ע"י נטילת לולב "שבולב צריך הולכה והובאה תמיד, כי לולב הוא אותיות ל"ו ל"ב שמשעבד הלב והחיות אל הבורא ושב אל ה'; כאשר נעשה בראש השנה ויה"כ מפני פחד הדין הכל שבים אל ה' כמבורא למעלה, ואז כשהאדם מדבק עצמו למעלה משפיעין עליו שפע הדעת וחסדיו, זהו הולכה תהלה להשם, ואח"כ הובאה מביא אל עצמו שפע החיות, ומשעבדין כל הרוחות להשם לומר שהכל מאתו

והוא מחיה את כולם, ואז עוצר רוחות רעות וטללים רעים שהם מצד הדין, כמאמר רז"ל (סוכה ל"ג) מולך ומביא מעלה ומוריד לעצור רוחות וטללים רעים, כי בבא החסד הגדול נמתקים הדינים, שהרי מדה טובה מרובה ממדת פורעניות ונמצא בטל הדין ברוב, וכל האיסורין מן התורה בטל ברוב, נמצא על ידי הולכה ששב אל השם מביא שפע החיים על ידי הלולב סוד ל"ו ל"ב, והאתרוג מלשון תירוג חשק ותשוקה ל"ה" (מאור עינים, פ' האיזון). ואם כי כל כך גדלה ונתעלה מעלת מצות זו כמה צריכין להתעורר ולהיזהר שלא לשיון ולקום באשמורת לקיים מצוה הקדושה ז"ו והרי זה דומה למלך שפתח שערי אוצרות ביום אחד בשנה ובאותו היום כל הרוצה ליקח מאוצרות המלך את שנפשו חפץ יקח ואוי לכסיל אשר בזה היום ששערי אוצרות המלך נפתחים ולא פנה אליהם, רק ישן כל היום לכן בשבת ויום טוב ראוי כל האדם רק לשמוח בעבודתו ולא בהבלי עולם, רק בעבודת השם יתברך ברוך הוא ישמח כל היום" (קדושת לוי ט"ו).

מאמר ומשפע מצוה זו יתמשך שפע קודש

השפעות רוחניות

בהגיענו לרגע היקרה בה נקיים מצות ד' מינים עלינו לדעת שהעיקר הוא "להמשיך ע"י ד' מינים שבולב קדושה על שיעור קומה שלו שהוא דוגמת הד' מינים כמ"ש ז"ל, ולכן בלולב שדומה לשדרה ימשך קדושה מעולמות עליונים שרומזים לשדרה לקדש שדרה שלו ועל דרך זה בעינים ושפתים ולב" (זרע קודש). ושכן הוא באמת שלזו מסוגלה מצוה זו "שבמצות לולב ומיניו נתקדשו וטהרו האברים אשר רומזים לאלו המצות, כדאיתא במדרשים לולב נגד השדרה אתרוג לב ערבה שפתיים הדס עינים, ועל זה מבקשין קדשנו במצוותיך שהמצות מביאין קדושה להאברים" (שפת צדיק).

וזוכין ע"י מצוה זו לישרות הלב כאשר מרומז הענין "ישיר" ל"ב עם הכוללים בגימטריא סכ"ת לול"ב, שמחמת מצות האלו נעשה הלב ישיר. וכן גם לול"ב נוטריקון וטהר לבנו לעבדך ב'אמת, וכן הרמז (בקהלת א') ונתתי אל לבי לידוש ולתור ביחכמה ר'ת לול"ב, כי ע"י הלולב זוכה להשגת החכמה. וגם הרמז שבאותו העת זוכה האדם ללב טהור" (חסד לאברהם). ובר מן דין "הד' מינים משפיעים האור פנימי הלב, ועיקר אור הפנימי הוא השפעת אור תורה להיות משיג ע"י הארת אלוקותו יתברך, והמה נשפעים על ידי הד' מינים שבולב המה בחינות ז' מדות הקדושות שבכולם נמצא הארת התורה" (פרי צדיק), ומה גם שע"י יכולין לתקן הפגמים ולהעלות המצות ומעש"ט שנעשו במשך השנה "כי על ידי האתרוג גורם שהתיר"ג מצות יהיו מתוק להכי, ולולב הוא לו לב, היינו שהוא גורם שיהיה הלב רק להש"ת". והו העיקר כנטילת הארבע מינים הכוונה להעלות הרמ"ח מ"ע שלא היה להם עליה, וזה פרשתי למעלה פרי עץ הדר היינו שהמצות יהיה להם בחי' הדר, גם פ"י הדר כמו הדרי ב', היינו שיהיה להם חזרה ממקום שנתנו (חסד לאברהם). ועוד "שבחא הסוכות יוכל לזכות לתקן מה שפגם בדמיונותו שוא ומחשבותו זרות ל' וע"י הנענועים עם הכפות תמרים נדחים ג"כ המחשבות רעות ודמיונות שוא ולא נשאר רק לב אחד לאבינו שבשמים" (ישמח ישראל), "הרי לך אשר ע"י הארבעה מינים מעלין כל הניצו"ק מכל צד שמציאים את הניצוצות הנגזלים מאתנו, והלולב הוא צדיק כמתר, ומנענע בו לכל צד ורוח להעלות הנפזרים שמה, והוא בבחי' יוסף הצדיק המלקט לו הכסף היינו כל הכיסופים ותאות זרות ר"ל" (אמרי נועם).

צפוי לי הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית ועד לחכמים" שע"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א

דיני ברכת לישב בסוכה

א) אע"פ שזמנות עשה מן התורה שישן ויטייל וילמוד בסוכה, מכל מקום נהגין שאין מברכין עליהם ברכת לישב בסוכה, אלא על אכילה בלבד.¹

סוגי המאכלים שמברכין עליהם

ב) על שלשה מיני אוכלים מברכין, א) פת, ב) פת הבא בכיסנין [דהיינו כל שנעשה מה' מיני דגן ונאפה בתנור] ג) "תבשיל" שנעשה מחמשת מיני דגן [דהיינו כל שנעשה מה' מיני דגן ונתבשל בקדרה, לדוגמא לאקשן פערפל, וכדומה] ועכשיו נבאר דיניהם בפרטית.

ג) על פת יותר משיעור כביצה מברכין לישב בסוכה, אבל על כביצה מצומצם או פחות אין מברכין לישב בסוכה [ומן הדין מותר לאוכלו חוץ לסוכה]² חוץ בלילה הראשונה שמברך אף על בית.³

ד) על פת הבא בכיסנין נהגין לברך ברכת לישב בסוכה כשאוכל יותר מכביצה, אלא שידקדק שלא יצא מהסוכה תיכף אחר גמר אכילה, אלא ישב שם זמן מה, ובשעת ברכת לישב בסוכה יכוין על האכילה ועל הישיבה שלאחריו, אבל אם רצונו לצאת מהסוכה תיכף אחר גמר האכילה לא יברך, וזהו רק כשאוכל המזונות סתמא, אבל כשאוכל המזונות ביו"ט או שבת בשחרית אחר התפלה, ומכוין שע"ז הוא קידוש במקום סעודה, ככה"ג אין צריך לדקדק לישב שם אח"כ מעט, שאפילו אם רוצה לצאת מהסוכה תיכף אחר גמר אכילתו, מברך ברכת לישב בסוכה⁴ [בשעת קידוש אחר בורא פרי הגפן].

ה) על "תבשיל" שנעשה מחמשת מיני דגן, או תלוי אם אוכלן דרך עראי אין מברך עליו, ואם אוכלן דרך קבע מברך עליו, ו"דרך קבע" היינו כשקובע סעודתו ע"ז, דהיינו שאוכל הרבה ומתכוין להשביע עצמו מזה⁵ [למשל שאוכל טועמיה ער"ש אחצ"ה לאקשן קוגל ופערפל ומועה"ל קוגל ומשביע עצמו לזמן ארוך], או שאוכלם עם חבורת בני אדם,⁶ ודרך עראי היינו שאינו אוכלם בחבורה, וגם אינו משביע עצמו מזה [ומ"מ אף בדרך עראי אסור לאוכלם (יותר מכביצה) חוץ לסוכה, אלא שאינו מברך ע"ז].

ו) על שאר מאכלים [כגון בשר ודגים ופירות וכיוצ"ב] אין מברכין ברכת לישב בסוכה, וכן על משקאות [אפילו יין] אין מברכין עליהם, ומ"מ המחמיר ואינו שותה חוץ לסוכה אפילו מים הרי זה משובת.⁷ ויש מאכלים ומשקאות שיש פלוגתא בפוסקים אי חייב בסוכה, וע"כ יש להחמיר יותר ולאוכלם בסוכה אף שאין מברכין ע"ז, עיין בהערה.⁸

שאינ מברכין פעם שנית אלא כשהפסיק בנתיים

ז) מה שנתבאר שמברך ברכת לישב בסוכה בשעת אכילה, הוא רק כשיצא מהסוכה אחר שבירך הברכה בפעם הקודמת, שאם לא יצא, אין צריך לברך עוד הפעם [כגון מי שבירך ביו"ט בסעודת שחרית, ואח"כ ישן בסוכה שינת צהריים, ואח"כ אוכל יותר מכביצה פהב"כ, אינו מברך לישב בסוכה] שכבר נפטר בברכה שבירך מקודם.⁹

ח) ואפילו אם יצא מהסוכה, אם דעתו לחזור מיד, אין נקרא הפסק שיוכל לברך עוד הפעם, ואם יצא יציאה גמורה לעשות עניו ולא הי' דעתו לחזור מיד, זה נקרא היסח הדעת וכשחוזר ואוכל בסוכה מברך עוד הפעם ברכת לישב בסוכה.¹⁰

¹ שו"ע (סי' תרל"ט סעיף ח')
² שו"ע (סי' תרל"ט סעיף ב')
³ מג"א (סי' תרל"ט סק"ט)

⁴ ע"י שיעור תשובה (סק"ג) שלדעת הגנת ורדים הוי פת הבא בכיסנין לגמרי כדיון פת, אבל לדעת החיד"א אינו כדיון פת, ואינו מברך ע"ז אלא כשאוכלם בדרך קביעות, וכתב ע"ז השע"ת שהמנהג לברך אפילו כשאינו אוכלם בדרך קביעות, וע"כ הכריע שידקדק לישב אח"כ, וכיוון בברכתו גם על הישיבה שהוא ג"כ מצוה, אבל כשיצא מיד אחר האכילה יחוש לדעת החיד"א ולא יברך, עכ"ל השע"ת, והובא להלכה במשנ"ב (סקט"ז)
⁵ שעת ומשנ"ב (הנ"ל) דכיון שאוכל אותו בתורת סעודה הצריכה לקידוש הוי קבוע ע"ז, וגם החיד"א יודה דבכה"ג מברך עי"ש
⁶ כן כתב השערי תשובה (שם) שמברכין בשעת קידוש ברכת סוכה עי"ש

⁷ כמ"ש בשו"ע (סעיף ב') ואע"פ שהמג"א (סק"ו) חולק ע"ז וסובר דאפילו בדרך עראי מברך עליו כל שאוכל יותר מכביצה, וכן התניא (סעיף י"א) פסק כמג"א, מ"מ הדרך החיים והחיי"א וקישו"ע ומשנ"ב (סקט"ז) ושאר אחרונים כתבו, לחוש לדעת המחבר לענין שלא יברך ע"ז ברכת לישב בסוכה
⁸ משנ"ב (סקט"ז) וסקט"ז בשם המאמר מרדכי וע"כ מ"ש בבה"ל (ר"ה אם קובע) בשם המאמר ר' שאף באוכל פחות משיעור שאחרים רגילים לקבוע, מיקרי דרך קבע כיון שהוא קובע עליו, וברד"י תליא מילתא עי"ש, וכן נראה להדיא מדברי המג"א (סק"ו) דשייך שיהי' דרך קביעות במעט יותר מכביצה (עי"ש במה שהקשה מרבן גמליאל) אע"פ שהשיעור שאחרים קובעים הוא לכל הפחות ג' ביצים (עסי' תרי"ב סעיף ד') דלענין זה העיקר תלוי במחשבתו
⁹ משנ"ב (סקט"ז) בשם הבגרי ישיע, וכעין מ"ש המג"א (סק"ה) בשם הב"ח לענין קביעות דיון.
¹⁰ כן כתבו כל האחרונים, לחוש לדעת המג"א ותניא הנ"ל (בהערה ז), שיש בוה חוב סוכה, וכ"פ המשנ"ב (סקט"ז)

¹¹ שו"ע (סעיף ב')
¹² לדוגמא הקובע עצמו לשתיית יין או שכר או מי דבש, כתב הט"ז (סק"ז) בשם הלבוש שחייב בסוכה וכ"כ המג"א (סק"ה) בשם הב"ח, וכ"פ התניא (סעיף י"ב) וסעיף ט"ו) ומשנ"ב (סק"ג) ושאר אחרונים, וכן הקובע עצמו לאכול בשר או דגים, כ"י המג"א (סק"ה) בשם הב"ח שחייב בסוכה, וכ"פ הדרך החיים וחיי"א וקישו"ע ומשנ"ב (סט"ו), ויותר מזה כתב גנת ורדים (המובא בשע"ת ק"ה) שצריך להחמיר באכילת בשר ודגים אפילו דרך עראי לאוכלם בסוכה, כל שאוכל יותר מכביצה [ועי"ש בגינת ורדים שמבאר שכן דעת הרמב"ם וסמ"ג ועוד ראשונים] וכן הסכים המחזיק ברכה, וכמ"ש השע"ת, (וחידושו על המשנ"ב סקט"ו שכתב דשלא בקביעות אין להחמיר כלל)
¹³ כן פסק הלבוש ומג"א (סק"ו) דלא כב"ח וט"ו (סק"כ) שכתבו דמברך על סעודה שניי' אף כשלא יצא בנתיים, וכל האחרונים פסקו כמג"א, (כמ"ש בשע"ת סקט"ו)
¹⁴ מג"א (סק"ו) ותניא (סעיף י"ג) ודה"ח וקישו"ע, אכן דעת הא"ר (סק"יח) שכל שיצא אחר שגמר סעודתו אפי' דעתו לחזור לאלתר, מברך פעם שנית בסעודה שניי', וכ"פ השע"ת (בסק"יח עי"ש) ובשע"ת (סקפ"ו) הביא שכן דעת היעב"ץ והביכורי יעקב, ומסיים דפסק ברכות להקל עי"ש

דין שינה וטיול ולימוד לענין ברכת הסוכה

(ב) כבר נתבאר בתחלת הדברים, שאין מברכים על שינה וטיול אע"פ שמחוייב לעשותם בסוכה, ועל כן הבא בשחרית מביהכ"נ לסוכתו, ואינו רוצה לאכול עדיין ויושב ללמוד, אין צריך לברך עליו, שנפטר בברכה שיברך אח"כ על האכילה, שהברכה חל גם על מה שעשה מקודם.¹² [וטוב שיאכל הפה"כ יותר מכביצה תיכף בנבואו לסוכתו כדי שלא ישהה בסוכה בלא ברכה,¹³ אבל מעיקר הדין א"צ לעשות כן].

(ג) וכן האוכל סעודת הערב כסוכת אביו או כסוכת חמיו, ובא בלילה לישן בסוכה שלו, אינו מברך על השינה, משום שנפטר בברכה שבירך בסעודת הבקר בסוכתו, אע"פ שהיה הפסק כמה שעות.¹⁴ ומ"מ אם אפשר לו בקל נכון שיאכל יותר מכביצה פהבכ"ס קודם שהולך לישן ויברך עליו ברכת לישיב בסוכה.¹⁵

(ד) ההולך לסוכת חבירו או לסוכת הביהמ"ד ללמוד שם, דעת הרבה פוסקים שמברך ברכת לישיב בסוכה אפי' כשאינו אוכל שם כלום, שבזה אין שייך לומר שנפטר בברכה שבירך מקודם, דהא מעולם לא בירך בסוכה זה,¹⁶ אבל מנהג העולם אינו כן ואין מברכין אלא כשאוכל שם פהבכ"ס יותר מכביצה, ועל כן ישתדל לאכול שם יותר מכביצה.¹⁷ כדי שיוכל לברך, אבל אם אינו יכול לאכול עכשיו, או שעומד קודם תפלת שחרית, ישיב בסוכה בלא ברכה.

להערות והארות אפשר לפנות : 845 662 4936

או ע"י הפקס : 845 781 7213

(ט) ובדברי הפוסקים מצאנו פלוגתא מה נקרא יציאה גמורה, דלדעת הרבה פוסקים אם יוצא מהסוכה להתפלל מנחה או מעריב, זה כבר נקרא יציאה גמורה וכשחוזר ואוכל מברך עוה"פ ברכת לישיב בסוכה,¹⁸ אבל לדעת התניא כל שלא הי' בדעתו לשהות ב' או ג' שעות חוץ לסוכה לא נקרא יציאה גמורה,¹⁹ וספק ברכות להקל, ונכון לכון בשעת ברכה שאינו פוטר בזה אלא עד שיצא מהסוכה להתפלל מנחה או מעריב ואז לכו"ע יכול לברך כשחוזר ואוכל אח"כ, מאחר שהתכוין בפירוש,²⁰ ומסתבר דאם דרכו לחזור ולברך אחר שיוצא למנחה מעריב, אפילו אם אירע שלא התכוין, הוי כאילו התכוין בפירוש שברכה הראשונה יפטר רק עד שעת יציאתו, כיון שדרכו בכך.

שאינ מברכין פעם שנית אלא כשהפסיק בנתיים

(י) מה שנתבאר שאם לא יצא יציאה גמורה אינו חוזר ומברך כשאוכל פעם שנית, היינו רק באוכל באותו הסוכה שבירך עליה בפעם הקודמת, אבל ההולך לסוכה אחרת [ויש הפסק אויר הרקיע בין סוכה לסוכה]²¹ מברך עוד הפעם ברכת לישיב בסוכה.²²

(יא) ואם מתחיל סעודתו בסוכה שלו, ומכוין לגמור הסעודה בסוכה אחרת ולברך שם בהמ"ז, יש פלוגתא בדברי פוסקים, שיש שצריך לחזור ולברך לישיב בסוכה, אע"פ שא"צ לחזור ולברך המוציא, דשינוי מקום הוי הפסק לענין ברכת הסוכה.²³ אבל יש חולקים וסוברים שאם עומד באמצע סעודה, א"צ לחזור ולברך לישיב בסוכה כשם שא"צ לחזור ולברך המוציא,²⁴ וע"כ ידקדק לכתחלה לגמור סעודתו במקום שהתחיל ולא לילך מסוכה לסוכה באמצע סעודה.²⁵

¹⁰ כן נראה במג"א (סק"י) שלא רק בבוקר כשהולך לביהכ"נ הוי הפסק, דאפילו בערבית כשהולך לביהכ"נ הוי הפסק עיי"ש, וכ"כ הפמ"ג (בא"א סק"י) דאפילו הולך למנחה הוי הפסק, וכ"כ בבבב"ר יעקב (סק"מ) דמשמע ממג"א דאפי' הלך להתפלל מנחה או מעריב, כשישוב צריך לחזור ולברך, וכ"כ בברכת הבית (שער נ"ב דין כ"א, ובשערי בינה שם) דאפי' בתפלת מנחה הוי יציאה גמורה, וכן הרה"ח חיי"א וקישור"ע, כתבו שאם הלך לביהכ"נ להתפלל הוי יציאה גמורה, ולא חילקו בין תפלה לתפלה, וכ"כ המשנ"ב (סק"מ) ושע"צ (סק"צ"א) דאם יצא אחר בהמ"ז לביהכ"נ להתפלל מנחה או מעריב מברך שנית כשחוזר ואוכל [אך מ"ש שם דטעם המג"א הוא משום דהליכה הוי הפסק, צע"ג דהמג"א כתב בס"ח דסק"י"ח דשינוי מקום אינו מצריך ברכה אם חזר ולובש אותו סלית עצמו, וה"ה בזה אם אוכל באותו סוכה עצמו, כיון שדיניהם שוה וכמ"ש המג"א, ועוד ראי' דאם הליכה הוי הפסק, א"כ אפילו חזר ותיכף הו"ל לחזור ולברך, וכבר כתב הה"מ שאם חזר ותיכף אינו חזר ומברך, אע"כ טעם המג"א משום דהוי יציאה גמורה וכמ"ש האחרונים שהובאו לעיל]

¹¹ עיי' בתניא כאן (סעיף ג') שכתב דיציאה גמורה נקרא כשיצא מהסוכה כשיעור שעה ושתיים, ולגבי תפילין (בס"י כ"ה סעיף כ"ט) כתב ב' או ג' שעות, (ועיי' בקצה"ח סימן ח' סק"ג) וכמדומה שמנהג העולם כמג"א דכשפושטין הטלית ושוהין שעה ויותר ותוורין ולובשין הטלית אין תוורין ומברכין, (ואולי בכאן קיל יותר שאפשר לצרף הדעות דעל סעודה שני' מברכין אף שלא הי' יציאה גמורה עיי' לעיל הערה י"ד)

¹² עצה זו כתב צרכי יכול לברך לכו"ע עיי"ש, ויסוד הדברים ביאר בשערי תשובה (בס"י ח' סק"ט) עיי"ש באורך, [וכע"ז כ' הקרן לדוד סי' נ"ט מדעת עצמו עיי"ש]. לאחר עשיית צרכי יכול לברך לכו"ע עיי"ש, ויסוד הדברים ביאר בשערי תשובה (בס"י ח' סק"ט) עיי"ש באורך, [וכע"ז כ' הקרן לדוד סי' נ"ט מדעת עצמו עיי"ש].

¹³ דאם ליכא הפסק אויר הוי כמחדר לחדר (כמ"ש ברה"ח בדין איזה דברים נקרא הפסק בסעודה, דין ו')

¹⁴ מג"א (סק"י) ששינוי מקום הוי הפסק וצריך ברכה אחרת, ועיי' בסעיף שלאחר זה בדברי האחרונים בזה

¹⁵ מג"א (הג"ל סק"י) וכ"כ התניא (סעיף י"ד) ודה"ח (סעיף י"ז) וקיצור שו"ע (סי' קל"ה סעיף י"ג)

¹⁶ עיי' שעה"צ (סק"צ"א וסק"צ"ד) שמביא דעת הבית מאיר שחולק על המג"א וסובר שכל שלא הסיח דעתו מלאכול אין צריך לברך שנית, ועיי' בלבושי שרד (על דברי המג"א הג"ל) שכתב על המג"א דהולך להשתחוות בס"י ח' שהליכה הוי הפסק, אבל הט"ז בס"י ח' חולק וסובר דהליכה לא הוי הפסק, ולדידי' אם הי' בדעתו בשעת נטילה וברכה לילך לסוכת חבירו אין צריך לברך שם, וכן ראייתו נוהגים וספק ברכה להקל עכ"ל הלבושי שרד, ומובא במשנה ברורה (סק"מ"ח), והגם שאחרונים השיגו על הלבושי שרד (עיי' ברכת הבית שער נ"ב בשערי בינה סק"ב), וכן בבאר יעקב סק"ח) שגם הט"ז מודה דאם שח בנתיים הוי הפסק עיי"ש, מ"מ יש סברת הבי"מ שסובר דלגמרי אינו דומה לציצית, וכן במהרש"ג (ח"א יור"ד סי' נ"ז סוף אות א') הרגיש בעצמו כקשיית הבי"מ, ומסיים שאחר כותבי מצאתי בבית מאיר שחולק על המג"א ופוסק דאין צריך לברך וכו', ונ"ל דכבריו עיקר הלהכה למעשה עיי"ש

¹⁷ משנ"ב (בשעה"צ סוף סק"צ"ד)

¹⁸ ט"ז (סוסק"כ) מדברי הרא"ש, ותניא (סוף סעיף י"ב) ושי"א

¹⁹ מג"א (סק"י) וחיי"א ומשנ"ב (סק"מ) והידוש שהתניא ודה"ח השמיטו דבר זה

²⁰ כן הוא פשוט השו"ע (סעיף ח') שכ' דאין מברכין אלא בשעת אכילה, והיינו כשיצא יציאה גמורה וחזר לסוכתו ללמוד או לישן שאין מברכין, [דאין לומר דהשו"ע מיייר בלא יצא יציאה גמורה, דא"כ גם על אכילה אין מברכין] וכ"כ התניא (סעיף י"ב) דהברכה שבירך שחרית פוטרת השינה והטיול של כל היום אפי' הפסיק הרבה בנתיים, וכן מבואר מדברי הדה"ח וקישור"ע עיי"ש, ועיי' בבאר יעקב (סק"ז) שמדייק כן מהמפ"ג עיי"ש

²¹ חיי"א ומשנ"ב (סק"מ) שסוברים דכיון שעשה הפסק, אינו נפטר בברכה הקודמת, אך מה שכתבו לברך אפילו כשאינו אוכל, אין המנהג כן וכמו שיתבאר בסעיף שלא"ח

²² כ"כ התניא (סוף סעיף י"ז) שבסוכת חבירו מברך אף על הטיול, וכ"כ החיי"א (הובא בשעה"צ סק"צ"ג)

²³ עיי' ברה"ח (סעיף י"ז) שכ' מי שהולך באמצע סעודתו לסוכת חבירו ואכל שם שיעור שצריך ברכה, צריך לברך שם לישיב בסוכה עכ"ל, [וכן הוא לשון הקישור"ע סי' קל"ה דין י"ג] ומשמע דוקא כשאוכל שם ודלא כהתניא, וכן דיין הברכת הבית (שער נ"ב בשערי בינה סק"מ), ועיי"ש הסברא שא"צ לברך על הישיבה, וכע"ז כתב המאמר מרדכי (סק"ח) דלדין מעולם לא תקנו ברכה על הישיבה, אלא על האכילה (ודלא כהנבנת התניא שתקנו גם על הישיבה, אלא שנפטר בברכת האכילה) וכ"כ בערוך השלחן (סעיף כ"ח) דההולך לסוכת חבירו ואינו אוכל שם, אינו מברך, דאנחנו תופסים דעיקר מצוה הוא האכילה ואין מברכין אלא על עיקר המצוה עיי"ש, ועיי' בערוגת הבשם (סי' קצ"ב) שתמה על מנהג העולם שאין מברכין בסוכת חבירו אם אינם אוכלים פהבכ"ס ולדעתו אפי' כשאוכל שם פרי מברך עיי"ש, אמנם בשו"ת שמע ישראל (או"ח סי' פ"ד) השיג על הערוגות הבשם ומצדיק מנהג העולם וכמו שנתבאר, והסכים עמו (בס"י פ"ה) הלבושי מרדכי זצ"ל וכתב "כל מה שדקדק על ערוגת הבשם דבריו מוזקקים" עיי"ש.